

«БЛАКИТНА ПЕРЛИНА» ВІННИЦІ – ГОТЕЛЬ «САВОЙ»

Смоляк В. В.

Субін-Кожевнікова А. С.

***Анотація:** У статті висвітлено результати архітектурно-містобудівного та історико-культурного аналізу пам'ятки загальнонаціонального значення, готелю «Савой» у м. Вінниця. На підставі проведеного аналізу відокремлені періоди становлення, розквіту та занепаду будівлі. Автор доводить значимість пам'ятки, як невід'ємного елемента історії подільського краю, і необхідність подальшого дослідження, відновлення та використання.*

Проводиться аналіз здійснених робіт по реконструкції на сьогоднішній день. Розглянуто питання правопорушень у сфері містобудівної діяльності та недостатності фінансування. Зауважено значення результатів дослідження у проведенні реконструкції готелю «Савой», з метою захисту та збереження пам'ятки архітектури.

***Ключові слова:** пам'ятка архітектури, прогресивний будинок, еkleктика, збереження, реконструкція, «заморожений» об'єкт.*

Вступ.

На території східного Поділля зберіглась значна кількість пам'яток архітектури національного та місцевого значення. Серед них будівлі громадського призначення, які відіграли значну роль в суспільному житті. У центрі міста Вінниці існує вулиця Соборна, уздовж якої знаходяться будинки, споруджені в період кінця 19 початку 20 століття. Багато з них є шедеврами і несуть в собі риси тогочасних стилів архітектури. Дослідження архітектурних особливостей цих пам'яток архітектури є нагальною необхідністю з метою професійної реставрації для збереження їх для прийдешніх поколінь.

Постановка проблеми.

В нових історичних умовах проблема забезпечення збереження, вивчення та найбільш повного використання духовного та матеріального потенціалу історичної архітектурної спадщини повстала досить гостро. Досвід організації роботи з вивчення та збереження архітектурної пам'ятки Вінниці, готелю «Савой», досить актуальний.

Аналіз публікацій та досліджень. Сучасні наукові видання лише починають звертати увагу на архітектурно-культурні особливості будівель XIX – XX ст. у м. Вінниця. До зазначеного питання в своїх публікаціях зверталися Приходько В. [2], О. Бируля [2], Приходько В.

Цілі статті.

Визначити специфіку організації роботи з вивчення та збереження архітектурної пам'ятки готелю «Савой» у м. Вінниця.

Виклад основного матеріалу.

У кожному місті є старовинна споруда історичного значення, яка надзвичайно дорога городянам і є символом міста. Однією з таких будівель у Вінниці є шестиповерховий готель «Савой».

Рис. 1 Будівля готелю «Савой», 2009р.

«Блакитну перлину», що знаходиться на розі вулиць Соборної та Козицького, було побудовано ще у 1912-1913 рр. коштом вінницького купця, почесного громадянина нашого міста Беріша Лехтмана.

«Савой» — перша шестиповерхова будівля у Вінниці. "Рідним" забарвленням готелю був колір "слонової кістки". Блакитний колір, такий звичний для вінничан, готель отримав на початку 1980-х років. Крім цього, в споруді нового готелю вперше в місті з'явилися електричний ліфт, центральне водопостачання та каналізація, подача гарячої води та електроосвітлення. Перед головним входом, прикрашеним двома мармуровими левами, був встиланий асфальт.

За словами краєзнавців, Архітектором був Григорій Григорович Артинов. Автором ескізів оздоблення та розпису ресторану на другому поверсі при готелі «Савой» вважають українського архітектора, творця українського архітектурного модерну Василя Григоровича Кричевського. За неперевіреною інформацією, мав відношення до будівництва «Савою» ще один відомий вінницький архітектор Краузе.

Загальна стилістична ідея «Савою» — модерн з елементами необароко. Будівля настільки вдало вкраплена в загальну ідею центральної вулиці міста, що й досі залишається

домінантою. Еклектика готелю в самому центрі Вінниці, де барочна ліпнина органічно поєднується з неогречеською стилем напівколон доричного ордера, а кручений ажур балконів з округленими кутами віконних ніш, органічно вписується в навколишній пейзаж [1].

Готель ставав до ладу поступово. Вже в 1914 тут працює ресторан. Крім ресторану на 2 поверсі, готель мав перукарню, кондитерську, квіткову та інші крамниці на першому поверсі. Окрім того, на шостому мансардному поверсі існував зимовий сад.

Рис. 2 Готель «Савой» на початку існування, 1913р.

Майже у всіх спогадах про Вінницю початку ХХ століття знайшлось місце готелю. Так, командуючий 8-ою армією, генерал Брусилов в своїх спогадах згадує про «..шестиэтажную гостиницу с лифтом и электричеством..», а ось що писав про готель відомий український хоровий диригент Олександр Кошиць в квітні 1914: « Я зупинився в готелі «Савой», поверхом нижче Вільшанського. Цей готель вразив мене надзвичайно. Такого не можна було знайти навіть у Києві. Чудова нова будова, ліфт, прекрасні просторі кімнати з ваннами й стильовим умеблюванням, чудова тренувана прислуга і прекрасний ресторан. А коли я вийшов на балкон з номера Вільшанського на п'ятому поверсі, то просто не міг очей одірвати від тої картини,

яка розсідлалась перед мною. Все місто наче на долоні, а кругом його - ясний, світлий Буг в зелених берегах»[2].

Будівля служила потребам самого презентабельного готелю губернії аж до початку Громадянської війни 1917 - 1923 років, коли разом із знищенням колишнього класового устрою Російської імперії йшло повне руйнування економіки країни, а разом з нею відпала і потреба і в готелях для заможних громадян, який частково покинули рідні землі, частково - були розчавлені військовою машиною.

В 1916–1917 На руїнах держави мешканцями колишньої шикарного готелю "Савой" стають офіцери Ескадри Повітряних Кораблів — першої у світі ескадри бомбардувальників «Ілля Муромець», яка була переведена до Вінниці з Пскова. Цікаво, що в готелі жив «батько» вертолітобудування Ігор Іванович Сікорський.

2 лютого 1919 року внаслідок подій 2-ої українсько-більшовицької війни Директорія Української Народної Республіки на чолі з Володимиром Винниченком переїхала до Вінниці. Місто на місяць стає тимчасовою столицею УНР, а готель «Савой» стає де-факто будівлею «Кабінету Міністрів», адже всі апартаменти очільників міністерств зосереджувались саме в «блакитній перлині» міста. Впродовж лютого відбуваються засідання міністрів, приймаються міждержавні делегації, а 13 лютого 1919 в стінах готелю зрікається своєї політичної кар'єри Винниченко. Саме тоді Головний отаман військ УНР Симон Васильович Петлюра стає фактично одноосібним керівником Директорії [3].

13 лютого 1919 р. робочий кабінет в «Савої» отримує новий міністр юстиції та заступник Голови Ради Народних Міністрів Дмитро Васильович Маркович – відомий юрист, письменник та активіст кооперативного руху. Він активно приступив до законотворчої діяльності та впорядкування правових засад громадянського суспільства: проведено чистку судового та прокурорського апарату, прийнято ряд законів, зокрема про утворення Найвищого суду УНР, що складався з трьох департаментів: адміністративного, цивільного та карного, голови яких підпорядковувались Найвищому судді.

В березні 1919 року в готелі знаходився штаб Першої Української Радянської дивізії, якою командував Микола Щорс, а в серпні того ж року «Савой» приймає офіцерів Начальної Команди Української Галицької Армії. Під час офіційного візиту першого голови відродженої Польської держави Юзефа Пілсудського до Вінниці 16 травня 1920 року в протоколі церемоніалу зазначено, що обід Петлюри з Пілсудським відбувся в ресторані готелю. 3 серпня 1920 року в «Савої» засідає губернський ревком, а з остаточним встановленням радянської влади в місті приміщення передають профспілковій Раді (лютий 1921) і перейменовують в «Палац праці», хоча він і далі виконує функції фешенебельного готелю [4].

Відношення місцевої влади в радянський період ідеально характеризує позиція історика архітектури 1920-х років міста Вінниці Олександра Бирулі: «Для сучасного мешканця міста, що проходить повз цього будинку щодня, всі ці оздоби чола зайві, він їх не бачить за швидким темпом сучасного життя. Але ж, пильно приглядаючись до будинку, можна побачити, що форма та стиль будинку не відповідають місцю його розташування.» [5].

Трагічним для готелю став період окупації міста в 1941–1944. 1 вересня 1941 біля стін готелю відбувся показовий розстріл 20-ти полонених офіцерів, серед них — голова військового трибуналу 133-го стрілецького корпусу Л. Куперман. Влітку 1943 вікна 1 поверху «Савою» демонстрували жителям міста жахи «Вінницької трагедії». Там виставляли фотозвіти з розкопок та фотографії знайдених речей на тілах невинно замучених НКВС-івцями. Під час боїв за місто в березні 1944 року готель постраждав від артобстрілів та авіанальотів як німецьких, так і радянських військ.

Внаслідок пожежі був знищений 6-ий мансардний поверх, а від готелю залишились лише стіни та перекриття (внутрішні інтер'єри були значно пошкоджені).

Бурхливе ХХ століття не помилював не тільки багатства внутрішнього оздоблення, будівля позбулася і деяких зовнішніх своїх прикрас: мармурових охоронців-левів біля парадного входу і каріатид у головних фасадів.

Початок повоєнного періоду життя пов'язане з тривалим періодом реставрації, що тривав цілих вісім років - реконструйована будівля знову розгорнуло свої двері в якості однієї з кращих готелів Вінниці з назвою "Україна" в 1953 році.

Неофіційно назва готелю «Савой» була повернута в 90-х роках. Тоді ж була встановлена пам'ятна дошка про перебування Директорії.

Потребам гостей міста готель прослужив аж до 2010 року, поступово приходячи в занепад починаючи з набуття Україною незалежності в 1991 році, коли від колишньої величі залишилися лише дві зірки в міжнародній класифікації готельного бізнесу, а коштів на капітальну реставрацію катастрофічно не вистачало.

24 березня 2010 року конкурсна комісія Управління спільної комунальної власності Вінницької обласної ради визнала компанію «Bosfor» (Туреччина) переможцем конкурсу на право оренди майнового комплексу готелю «Савой». За умовами конкурсу, власники конкурсу отримали право оренди приміщення строком на 25 років.

Але несподівано після конкурсу турецькі орендарі відмовились від готелю, і 30 червня того ж року рішенням Вінницької обласної Ради № 1072 будівлю було здано в оренду в зв'язку з клопотанням Вищого адміністративного суду України для розміщення Вінницького апеляційного адміністративного суду, який обслуговує чотири області. Готель залишається у спільній власності територіальних громад.

З грудня 2011 року офіційно розпочався ремонт історичної будівлі колишнього готелю «Савой».

Протягом 2011-12 років був встановлений металевий каркас стін, який попереджав їх обвалення, встановлені металопластикові вікна, проведено протиаварійні роботи фасаду та виконано проект реконструкції будівлі.

Планувалась відбудова мансардного поверху, який згорів в 1944 році, та зовнішня реставрація будівлі. За планом після завершення зовнішніх робіт почнеться ремонт всередині приміщення. Також на першому поверсі відремонтованого «Савою» буде влаштовано музей. Переїхати у відремонтоване приміщення апеляційний адміністративний суд планував в кінці 2013 року [6].

Щоб вибрати кращу пропозицію від будівельних компаній і на цій підставі визначитися з підрядником, в кінці 2012 року, як того вимагає законодавство, суд ініціював проведення тендера. За підсумками конкурсу найбільш низьку ціну з п'яти учасників запропонувала компанія «Рембудгазмонтаж» з Хотина Чернівецької області, з якою в грудні був підписаний договір на виконання робіт.

Після проведення торгів тодішній керівник апарату ВААС Володимир Гриневич розповідав пресі про практично згнилу систему теплопостачання і трухлявих підлогах. При цьому згідно тендерним умовам, завершити весь обсяг робіт «Рембудгазмонтаж» зобов'язувався в 2015 році. Настільки амбітні плани сьогодні оцінюються зовсім по-іншому.

Рис. 3 Готель «Савой» під час реконструкції, 2014р.

Зовні сьогоднішній «Савой» нагадує «заморожений» об'єкт. «З вулиці» будівлю виглядає відносно нормально - фасад персикового кольору і пофарбоване в кольори національного прапора огорожу будмайданчика створюють враження, що всередині роботи йдуть своєю чергою. На практиці це не так. «Першою ластівкою» проблем стала проведена на початку червня позачергова перевірка об'єкта інспекцією Державного архітектурно-будівельного контролю у Вінницькій області. За результатами візиту співробітники контролюючої служби склали акт і протокол про правопорушення у сфері містобудівної діяльності. А 17 червня слідчим управління УМВС України у Вінницькій області відкрило кримінальне провадження за фактом розтрати коштів держбюджету при ремонтно-відновлювальних роботах пам'ятника архітектури. В ЄРДР внесені відомості про вчинення посадовими особами злочину, передбаченого частиною 2 статті 191 КК України [7].

Готель «Савой» – один з найголовніших символів та «ідентифікаторів» міста Вінниця. У 2012 році готель святкував своє 100-річчя, і вінничани сподіваються, що «блакитна перлини», як фенікс з попелу, відродиться у новому обличчі і відсвяткує ще не одне сторіччя.

Висновки.

Таким чином, виходячи з дослідження можна зробити висновки, що унікальна будівля колишнього готелю «Савой» у місті Вінниці пройшла нелегкий шлях, пов'язаний з історичними змінами та перепрофілюванням об'єкту під заклади різного призначення. Численні перебудови, стихійні лиха супроводжували цю прекрасну будівлю. І тому вивчення архітектурно-планувальних особливостей та історії готелю має велике значення для збереження первозданного образу «блакитної перлини» Вінниці.

Список використаних джерел:

1. За матеріалами Державного архіву Вінницької області (ДАВіО).
2. Історія (збірка наукових праць). – Київ, 2009. – 500 с
3. Приходько В. Під сонцем Поділля (частина друга). — Вінниця, ТОВ «Консоль». — 2011. — С.379
4. «Хвиля» (офіційний орган «Просвіти» у м. Вінниця). — 1920. — 18 травня.
5. О. Бируля. Архітектурна історія Вінниці. – 1930 – 120с.
6. <http://www.vinnitsa.info/news/economy/gostinitsu-savoy-v-tsentre-vinnitsi-otdali-turkama-25-let-za-65-tis-griven-mesyats.html>
7. http://www.vaas.gov.ua/?action=menu&id_menu=145&type=1&module=0

«БЛАКИТНА ПЕРЛИНА» ВІННИЦІ – ГОТЕЛЬ «САВОЙ»

В. В. Смоляк

А. С. Субін-Кожевнікова

Анотація: У статті висвітлено результати архітектурно-містобудівного та історико-культурного аналізу пам'ятки загальнонаціонального значення, готелю «Савой» у м. Вінниця. На підставі проведеного аналізу відокремлені періоди становлення, розквіту та занепаду будівлі. Автор доводить значимість пам'ятки, як невід'ємного елемента історії подільського краю, і необхідність подальшого дослідження, відновлення та використання.

Проводиться аналіз здійснених робіт по реконструкції на сьогоднішній день. Розглянуто питання правопорушень у сфері містобудівної діяльності та недостатності фінансування. Зауважено значення результатів дослідження у проведенні реконструкції готелю «Савой», з метою захисту та збереження пам'ятки архітектури.

Ключові слова: пам'ятка архітектури, прогресивний будинок, еkleктика, збереження, реконструкція, «заморожений» об'єкт.

«ГОЛУБАЯ ЖЕМЧУЖИНА» ВІННИЦЫ - ОТЕЛЬ «САВОЙ»

В.В. Смоляк.

А.С. Субин-Кожевникова

Аннотация: В статье описаны результаты архитектурно-градостроительного и историко-культурного анализа достопримечательности общенационального значения, гостиницы «Савой» в г. Винница. На основании проведенного анализа отделены периоды становления, расцвета и упадка здания. Автор доказывает значимость достопримечательности, как неотъемлемого элемента истории подольского края, и необходимость дальнейшего исследования, восстановления и использования.

Проводится анализ выполненных работ по реконструкции на сегодняшний день. Рассмотрены вопросы правонарушений в сфере градостроительной деятельности и недостаточности финансирования. Замечено значение результатов исследования в проведении реконструкции гостиницы «Савой», с целью защиты и сохранения памятника архитектуры.

Ключевые слова: памятник архитектуры, прогрессивный дом, еkleктика, сохранение, реконструкция, «замороженный» объект.

"BLUE PEARL" OF VINNYTSIA - HOTEL "SAVOY"

V. V. Smolyak

A. S. Subin-Kozhevnikova

***Annotation:** The article highlights the results of the architectural and urban planning, historical and cultural monuments of national significance analysis, the hotel "Savoy" in. Vinnitsa. Based on the analysis of separate development periods, prosperity and decline of the building. The author argues the importance of monuments as an integral part of the history of Podolsk region, and the need for further research, restoration and use.*

The implementation analysis of works on reconstruction to date. The problem of crime in urban planning and lack of funding. Noticed the importance of research results in the reconstruction of hotel "Savoy" to protect and preserve the architectural monuments.

***Keywords:** interesting architecture, progressive house, eclectic, preservation, reconstruction, "frozen" object.*

Авторська довідка

Смоляк Володимир Вікторович, к. т. н.

Доцент кафедри містобудування та архітектури Вінницького національного технічного університету

Контактний телефон: +38(097)260-96-00

Субін-Кожевнікова Альона Сергіївна

Інженер-проектувальник ТОВ «АПМ «Плясовиці», м. Вінниця

Контактний телефон: +38(067)430-89-53

Е-mail: alena.subin@gmail.com

Смоляк Владимир Викторович, к. т. н.

Доцент кафедры градостроительства и архитектуры Винницкого национального технического университета

Контактный телефон: +38 (097) 260-96-00

Субин-Кожевникова Алена Сергеевна

Инженер-проектировщик ООО «АПМ «Плясовици», г. Винница

Контактный телефон: +38 (067) 430-89-53

Е-mail: alena.subin@gmail.com

Smolyak Volodymyr, Ph.D.

Docent the department of urban planning and architecture Vinnytsia National Technical University

Phone: +38 (097) 260-96-00

Subin-Kozhevnikova Alena

Ltd. "APM" Plyasovytsy " design-engineer c. Vinnitsa

Phone: +38 (067) 430-89-53

Е-mail: alena.subin@gmail.com

Адреса за якою прошу вислати примірники: м. Вінниця, вул. Квятека, буд. 20 а, кв. 33.

"BLUE PEARL" OF VINNYTSIA - HOTEL "SAVOY"

V. V. Smolyak

A. S. Subin-Kozhevnikova

***Annotation:** The article highlights the results of the architectural and urban planning, historical and cultural monuments of national significance analysis, the hotel "Savoy" in Vinnitsa.*

The building was constructed in 1912-1913r.r. by architect G. Artynov.

Based on the analysis of separate development periods, prosperity and decline of the building. The hotel "Savoy" at one time was progressive house. In building first appeared in an electric elevator, central water supply and sanitation, hot water and lighting. General stylistic idea of "Savoy" - eclecticism that combines elements of Art Nouveau and Baroque. Almost all the memories of the beginning of XX century winery is enough space hotel.

During the battle for the city in March 1944, the hotel hit by shelling and air attacks both German and Soviet troops. The fire had destroyed the 6th floor attic, which was not rebuilt. There remained just walls and ceilings from the hotel building (interiors were significantly damaged).

The author argues the importance of monuments as an integral part of the Podolsk region history, and the necessity for further research, restoration and use.

The hotel received guests till 2010, gradually falling into decay since Ukraine's independence in 1991, when the former greatness almost nothing left, and funds for capital restoration lacked.

From December 2011 officially begun repairing works of the historic building of the former hotel "Savoy". During the years 2011-12 was installed metal frame walls, which warned of the collapse, installed plastic windows, facade work conducted emergency response and reconstruction project completed building.

Today "Savoy" looks like a "frozen" building object. Based on the results of the extraordinary audit facility inspection State Architectural Vinnitsa region, which was held in the beginning of June this year, approved an act and protocol violations in the field of urban development. Also was opened the criminal proceedings into the embezzlement of budget funds for repair work architectural monument.

The hotel "Savoy" - one of the main symbols of the Vinnitsa city. In 2012 the hotel celebrated its 100th anniversary and the city residents hope that the "blue pearl" like a phoenix from the ashes, will be restored in a new guise and will celebrate more than one century.

The analysis of the historical and cultural data demonstrated the necessity to protect and preserve the architectural monuments.

***Keywords:** interesting architecture, progressive house, eclectic, preservation, reconstruction, "frozen" object.*